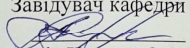

Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та
соціогуманітарних дисциплін імені
О.М. Лазаревського

ПОГОДЖЕНО
Протокол № 1
від 31 серпня 2021 року
Завідувач кафедри

проф. Чорний О.О.

СИЛАБУС
навчального курсу

ФІЛОСОФІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Спеціальність – 033 філософія
Освітній ступінь – магістр
Форма навчання – денна
Форма підсумкового контролю – екзамен
Викладач – Чорна Лариса Сергіївна кандидат філософських наук, доцент
кафедри права, філософії та політології
Тел. : 093 577 38 97
E-mail: l.chorna1605@gmail.com
Години консультацій: четвер 12:00 -13:00 (208 каб.)

Чернігів 2021-2022

ЗМІСТ

1. Анотація курсу.....	4
2. Мета і завдання дисципліни	5
3. Навчально-тематичний план для студентів стаціонарної форми навчання.....	14
4. Навчально-тематичний план для студентів заочної форми навчання.....	15
5. Навчальна програма дисципліни.....	16
6. Плани семінарських занять.....	21
7. Методичні вказівки і тематика наукових робіт та рефератів.....	29
8. Самостійна робота.....	31
9. Питання до екзамену.....	33
10. Політика курсу та академічної доброчесності.	35
11. Список літератури.....	36

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Філософія вищої школи є філософською дисципліною, яка грає важливу роль у формуванні творчого мислення студентів магістратури – майбутніх науковців, освітян, педагогів, викладачів соціогуманітарних дисциплін. Адже їх суспільна праця пов'язана з сутнісними потребами та інтересами великої кількості людей. Саме там вимагається особлива точність наукового мислення, прийняття правильного, науково перевіреного рішення та раціонально-критичний науковий підхід до аналізу педагогічних проблем, ситуацій та явищ. Навіть не значна наукова помилка може привести людину, або педагогічний чи учнівський колектив до негативних наслідків.

Філософія вищої школи виконує цілий ряд соціальних функцій: пізнавально-евристичну, світоглядну, нормативно-мислительну, ідеологічно-оціночну, пропедевтико-виховну, інформаційну, котрі підвищують культуру мислення майбутнього магістра, рівень його освіченості і професійної кваліфікації.

Даний силабус допоможе студентам-магістрантам організувати свою роботу з оволодіння системою знань з філософії вищої школи, які широко використовуються в педагогічній практиці та практичній науковій роботі для вирішення науково-освітніх проблем.

Основна ідея силабусу полягає в системному, послідовному вивченні, розширенні і закріпленні студентами магістратури матеріалу навчальної дисципліни.

Відповідно до цього, у ньому визначена мета і основні завдання, тематичний план дисципліни, програма її викладання, теми лекцій і практичних занять, рекомендована література, питання до екзаменів.

Силабус включає необхідні для вивчення дисципліни теми і підготовлений відповідно до програми Державного стандарту з напрямку “Філософія вищої школи”.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни “Філософія вищої школи”- сформувати у студентів систему знань, умінь і навичок філософсько-наукового аналізу всіх процесів які проходять у вищій школі. Ґрунтовне пізнання проблем вищої школи, навчання студентів основним філософським методам аналізу системи вищої освіти. Знання методологічної та філософської теорії вищої освіти допоможе магістрам легко включатися у професійну діяльність, втілювати наукові знання у практичну площину, сприятиме розвитку раціонального, творчого, філософсько-освітнього мислення.

Основна мета курсу “Філософія вищої школи” - розвинути у студентів-магістрантів, саму здатність науково-освітнього мислення, ввести їх у світ головних принципів і операцій філософсько-освітнього дискурсу, озброїти їх теоретичними знаннями про філософські основи вищої школи.

Завдання курсу: глибоке оволодіння студентами **компетентностями:** критичності і самокритичності, вправності мислення, креативності, інтелектуальної комунікації та знаннями, які допомагають в процесі науково-освітньої праці у вищих навчальних закладах. Навчитися ефективно використовувати здобуті філософсько-освітні знання на практиці, в навчально-освітньому процесі.

Головним завданням курсу є :

- пізнання “Філософії вищої школи”, її предмету, функцій та методів;
- розкриття основного змісту філософських концепцій вищої освіти;
- філософське обґрунтування освітніх методів;
- розуміння науково-освітньої методології;
- знання процесів формування і розвитку науково-освітніх концепцій;
- ознайомлення з філософськими основами мотивації і стимулювання розвитку педагогічних знань;
- усвідомлення сутності процесу глобалізації вищої освіти.

Силабус включає в себе всі основні теми курсу класичної філософії вищої школи, викладені в стислій формі. Силабус передбачає послідовне ознайомлення студентів з предметом сучасної філософії вищої школи, історією філософських досліджень навчально-освітнього процесу, основними принципами і законами правильного науково-педагогічного мислення, розкриття змісту основних форм вищої освіти. Для цього відводяться відповідні теми.

У першій темі з'ясовується філософське осмислення процесів розвитку вищої освіти України. Розглядається філософія вищої освіти як перспективна напрямок філософсько-гуманітарного знання. Дається загальна характеристика розвитку філософсько-освітнього знання та важливість осмислення проблем розвитку вітчизняної системи вищої освіти. Показано розвиток філософсько-освітніх теорій минулого та сучасності. Визначається предмет та об'єкт філософії вищої освіти. Вища освіта як важливий інститут соціального буття. Вища освіта та суспільство. Вища освіта України та глобалізація освітніх процесів. Вища освіта і національна культура. Сучасні освітні парадигми. Парадигмальна природа системи вищої освіти України та філософське осмислення процесів її реформування.

Друга тема - розкриває проблеми вищої освіти у західно-європейській філософії освіти. Проблема мети освіти (Мілет, Ефес, Снарта, Афіни тощо). Філософ як ідеал освіченості (Платон, Аристотель). Перші осередки освіченості та їх найвищий статус. Питання освіти і політики в Римській державі. Риторичні школи і правознавство. Раннє християнство і освіта. Руїнування античної системи освіти та її наслідки для народів Європи. Християнський ідеал освіченості. Початок католицької уніфікації освіти. Поліцентризм освіти у Візантії. Монастирі і монастирські школи. Ідеал освіченості і вихованості. Схоластика як метод навчання, її відмінність від методів навчання в школах античності. Виникнення університетів. Ренесанс та його освітні цінності.

Протиборство уніфікації і націоналізації в освіті Західної

Європи XVII—XVIII ст. та роль в цьому процесі європейських університетів. Роль культури Ренесансу в ствердженні освітньої парадигми Просвітництва.

Філософсько-педагогічна думка Європи XVII — XVIII ст. Схоластика і новаторство. Проблема морально-освітнього ідеалу. Раціональне та ірраціональне у освітньо-виховній концепції Дж.Локка, Ж.-Ж. Руссо, Я.Каменського тощо. Держава і спеціалізація особи.

Філософсько-педагогічна думка Німеччини. Роль Реформації в модернізації освіти Німеччини XVIII- поч. XIX ст. Вчення про освіту і виховання І.Канта, Й.Фіхте, Ф.Шеллінга, Г.Гегеля. Перша світова війна, революція в Європі поч. XX ст. як показники кризи модерністської парадигми філософії освіти. Друга світова війна, крах світових імперій і глобальна криза освіти.

Третя тема досліджує онтологічний вимір сучасної вищої освіти. Онтологічні засади буття суспільства, людини та мислення. Онтологію та світогляд. Онтологічні типи буття та пізнавальні прагнення людини (матеріалізм, ідеалізм, дуалізм та плюралізм). Особливості суспільного буття та освітні ідеали людства. Вища освіта та її роль у формуванні онтологічних принципів філософії: історія розвитку онтологічних теорій.

Світ та його структура. Вища освіта та її роль у формуванні уявлень про природу світу. Вища освіта та науковий світогляд. Наукове розуміння буття світу. Релігійний, науковий та філософський світогляд в контексті розвитку університетської освіти.

Четверта тема “Філософія вищої освіти та її методологічна роль у реформуванні вищої школи” – охоплює філософські основи трансформації вищої освіти України. Філософія освіти та філософія вищої школи як методологічна база реформування. Діалектика як наука про закономірний розвиток світових систем. Освіта як система. Метафізика та освіта. Синергетика в освіті. Синергія вищої освіти як нелінійної системи. Освітні проблеми вищої школи – синергетичний підхід. Концептуальні засади філософії сучасної освіти України.

Екзистенційно-гуманістичний принцип функціонування вищої освіти. Постмодернізм та його концептуальна роль у трансформації вищої освіти України. Методологічні засади управління та організації вищої освіти.

П'ята тема “Теоретико-пізнавальні засади філософії вищої школи” – висвітлює філософське осмислення гностичної природи вищої освіти. Проблема пошуку нових методів та засобів наукового пізнання світу. Істина як пізнавальна мета в системі вищої освіти. Філософське розуміння істини та її природи. Софістика та схоластика. Проблема формування критичного мислення у студентів вищих навчальних закладів. Методи і засоби наукового пізнання в системі вищої школи. Евристика. Евристична природа вищої освіти. Філософське осмислення проблеми ефективного використання сучасних методик та методологій навчання у вищих навчальних закладах України в умовах синтетичної системи освіти.

Шоста тема “Аксіологічна проблематика у філософії вищої освіти” – розкриває аксіологізацію філософії освіти як вимога сучасності. Основні парадигмальні побудови філософсько-педагогічної аксіології. Ціннісні засади сучасної педагогічної практики. Вимоги щодо поєднання світоглядних цінностей та освітньої практики у вищій школі. Цілі та цінності освіти та вищої освіти в контексті футурології. Взаємодія навчання та виховання в освітньому процесі. Співвідношення традиції та новаторства у процесі аксіологізації вищої освіти.

Співвідношення цінностей універсальних, загальнолюдських та національних, етнокультурних. Аксіологія діалогічної філософії. Цінності свободи самовизначення і самоактуалізації особистості студента та викладача. Принцип реалізації свободи в Болонському процесі. Аксіологія освіти в сфері комунікативної культури в умовах глобалізації. Освіта як простір міжкультурного взаємодії важлива роль вищої школи.

Сьома тема “Антропологічний вимір філософії вищої освіти” – розглядає філософсько-педагогічну антропологію та її основні проблеми. Основні парадигми побудови філософсько-освітньої антропології. Природа людини та основні освітні

завдання та програми реформування вищої школи України. Виховання та навчання як процес досягнення сенсу, здійснюваного людиною в процесі життєдіяльності. Трансцендентна природа людини та її реалізація через навчання та виховання. Екзистенційно-антропологічний та соціально-антропологічний напрями педагогічної антропології.

Українська традиція кордоцентричної філософії і християнської філософської антропології (Г.Сковорода, П.Юркевич, Г.Ващенко, В.Сухомлинський тощо). Проблема освіти та виховання в контексті формування нової історичної антропології (Н.Еліас, Л.Кофлер, Д.Кампер та ін.). Філософсько-освітня антропологія як онтоантропологія. Освіта та виховання як вияв людського буття. Функції філософсько-педагогічної антропології.

Восьма тема “Соціальна роль вищої освіти та її філософське осмислення” – включає в себе обґрунтування ролі освіти і вищої школи як важливих суспільних інститутів та їх роль у формуванні майбутнього громадянина. Суспільні інститути та їх функції в контексті світової трансформації вищої освіти та сучасного українського суспільства. Історичні типи суспільства та їх об’єктивні освітні прагнення (аграрне, індустріальне, постіндустріальне суспільства, інформаційне суспільство тощо).

Структура суспільства та структура вищої школи. Соціально-філософський аналіз природи сучасного українського суспільства та його освітній прагнень і вимог. Соціальні компетенції в умовах реформування системи вищої школи. Соціальний цинізм та нігілізм як джерела некомпетентності. Вища освіта як засіб формування цивілізованих цінностей сучасного українського суспільства в умовах глобалізації. Демократичні цінності та проблема формування громадянського суспільства України. Соціальні вимоги українського суспільства до реформування вищої школи та пошук адекватної моделі трансформації.

Дев’ята тема “Етика вищої школи: філософсько-освітній дискурс” – розглядає проблему морального виховання в

європейській філософській традиції. Роль та значення морального виховання у вищій школі. Моральний ідеал та моральний авторитет як світоглядні орієнтири у процесі виховання студентів. Взаємодія та взаємозалежність універсальних, загальнолюдських та національних принципів виховання. Мораль як соціальний феномен та її соціальна детермінація. Роль освіти та її інститутів у формуванні моральної свідомості студентів. Моральні практики та їх осмислення в філософсько-освітньому контексті. Етика та моральні норми як регламентуючий фактор в системі відносин «викладач-студент». Етика викладача вищої школи. Сучасна університетська освіта та трансформація сучасної моралі. Толерантність як етична чеснота сучасної вищої школи.

Десята тема “Естетичний вимір вищої освіти: філософський аналіз” вимагає ґрунтовного підходу до проблеми естетичного виховання та освіти у західноєвропейській філософській традиції. Естетична свідомість та її структура. Основні естетичні категорії та їх формування у людини в процесі її соціалізації через навчання та виховання. Роль та місце естетичного пізнання у освітньо-виховному процесі на різних етапах навчання та виховання в сучасній українській освітній системі. Естетична культура як освітня мета. Особливості формування естетичного світогляду та культури в системі вищої освіти України. Мистецьке виховання у ВНЗ та загальні проблеми гуманітарної освіти в Україні.

Одинадцята тема “Зарубіжний досвід функціонування системи вищої освіти: філософський аналіз” аналізує філософсько-освітні парадигми та їх реалізацію в національних освітніх системах: характерні риси та особливості. Західна система вищої освіти як найкращий взірець здобування освітніх компетенцій та знань. Американська філософія навчального планування.

Європейська уніфікована система вищої освіти: здобутки та особливості функціонування. Філософський аспект Болонського процесу. Болонський процес в Україні: досягнення та причини неефективності.

Курс філософії вищої школи є цілісною науковою системою, який має свою внутрішню логічну структуру де всі проблеми органічно взаємопов'язані.

Зміст дисципліни реалізується у трьох блоках – теоретичному, практичному та блоці самостійної роботи. Теоретичний блок складається з одинадцяти органічно пов'язаних тем. Практичний блок та розділ самостійної роботи включають теми, передбачені для вивчення на семінарських заняттях, підготовку рефератів та їх захист, виконання письмових курсових робіт, індивідуальну роботу студентів над першоджерелами та іншою літературою. Крім того, надається список рекомендованої літератури, вивчення якої допоможе розширити та поглибити знання студентів з курсу “Філософія вищої школи”.

Предметом навчальної дисципліни є теоретико-методологічні аспекти філософського аналізу історії філософсько-освітнього розвитку людини, суспільства та навчально-освітніх і науково-освітніх закладів.

Вимоги до знань та умінь студентів:

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Філософія вищої школи” студент повинен:

Знати:

- суть і особливості розвитку філософії вищої школи в сучасних умовах;
- освітню методологію вищої школи, методи досліджень і її ідейно-філософське забезпечення;
- історію формування і розвиток філософії вищої школи;
- роль філософії у розвитку знань про природу і суспільство;
- соціально-психологічні аспекти освітніх досліджень вищої школи;
- ефективність науково-освітньої діяльності вищої школи;
- філософський зміст функціонування вищої школи;

- основні принципи і закони науково-освітнього розвитку вищої школи;
- філософські прийоми формування вищих навчальних закладів;
- структуру та класифікацію вищої школи;
- зміст та загальну характеристику освітніх концепцій становлення і розвитку вищої школи;
- особливості педагогічної роботи у вищій школі;
- сутність наукової роботи у вищій школі;
- основні закономірності філософії вищої школи;
- особливості використання науково-освітніх знань в різних типах вищих шкіл.

Уміти:

- орієнтуватись у глобальних проблемах розвитку вищої освіти;
- давати філософське тлумачення особливостей формування та розвитку вищої школи;
- проводити філософський аналіз освітніх проблем;
- працювати з літературними джерелами, відбирати та аналізувати наукову інформацію;
- робити певні філософські висновки та рекомендації;
- приймати практичні рішення щодо оптимального застосування набутих знань при виконанні своїх професійних обов'язків;
- розкривати зміст основних форм наукового мислення;
- використовувати наукові принципи і закони для аналізу конкретних педагогічних ситуацій;
- проводити операції над науково-освітніми поняттями;
- використовувати філософсько-освітнє мислення.

Критерії оцінювання знань студентів:

В основу оцінки знань студента з курсу „Філософія вищої школи” покладені такі якісні характеристики:

- широта й глибина знань в обсязі навчальної програми;
- творче опанування теоретичного змісту курсу;
- обґрунтованість відповідей і точність визначень;

- самостійність і конструктивізм мислення.

Рівень знань студентів під час екзамену оцінюється на:

“Відмінно: А – 90-100 балів”: - виставляється за умови, коли студент в змозі по суті і правильно відповісти на три теоретичні запитання. За своєю формою відмінна відповідь повинна бути повною та логічною, матеріал викладатися чітко.

”Дуже добре: В – 83-89 балів; Добре: С – 75-82 бали”: виставляється за умови, коли студент дає повні правильні відповіді на три питання, при цьому допускає неповне висвітлення одного з питань, або при дачі правильних, але недостатньо повних відповідей на три питання.

„Задовільно: Д – 68-74 бали; Достатньо: Е – 60-67 балів”: виставляється за умови, коли студент дає відповідь на два питання, або недостатньо висвітлює три теоретичні питання та допускає помилки.

„Незадовільно: FХ – 35-59 балів; F – 1-34 бали”: виставляється в тих випадках, коли відповідь не задовольняє оціночних критеріїв або за рівнем повноти виявляється нижче вимог прийнятого мінімуму знань.

Студентам філософія вищої школи допоможе упорядкувати в своєму науковому дослідженні головне та другорядне, систематизувати отримані педагогічні знання, оволодіти різноманітною інформацією, з котрою вони зустрічаються в процесі навчання і на практиці. Крім цього, знання філософії вищої школи додає впевненості у власних судженнях.

Зараз філософія вищої школи одна з найдинамічніших дисциплін, зразок педагогічної аргументованості.

Вивчення філософії вищої школи студентами ЗВО взагалі передбачає засвоєння ними філософських основ розвитку навчально-освітніх закладів, правильного філософсько-освітнього та педагогічного мислення, яке виробила і нагромадила передова історико-філософська та філософсько-освітня думка протягом свого розвитку.

НАВЧАЛЬНО – ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (стаціонар)

№	Назва теми	Загальний обсяг годин	Аудиторні занят.		Консультації	Самостійна робота
			Лекції	Семінари		
1	2	3	4	5	6	7
1.	Філософське осмислення процесів розвитку вищої освіти України.	13	2	2	1	9
2.	Проблеми вищої освіти у західно-європ. філ. освіт.	11	2		1	9
3.	Онтологічний вимір сучасної вищої освіти.	12	2	2	1	8
4.	Філософія вищої освіти та її методологічна роль у реформуванні вищ.шк.	10	2		1	8
5.	Теоретико-пізнавальні засади філос. вищ. шк.	10	2		1	8
6.	Аксіологічна пробл. у філософії вищої освіти.	12	2	2		8
7.	Антропологічний вимір філософії вищої освіти	10	2		1	8
8.	Соціальна роль вищої освіти та її філос. осмис.	10		2	1	8
9.	Етика вищої школи: філос-освітній дискурс.	12	2	2	1	8
10	Естетичний вимір вищої освіти: філософс. аналіз.	10	2		1	8
11.	Зарубіж. дос. функц. сист. вищ. освіти: філос аналіз.	10	2		1	8
Всього		120	20	10	10	90

НАВЧАЛЬНО – ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (заочники)

№	Назва теми	Загальний обсяг годин	Аудиторні занят.		Консультаці	Самостійна робота
			Лекції	Семінари		
1	2	3	4	5	6	7
1.	Філософське осмислення процесів розвитку вищої освіти України.	11	1		1	10
2.	Проблеми вищої освіти у західно-європ. філ. освіт.	11	1		1	10
3.	Онтологічний вимір сучасної вищої освіти.	11		1	1	10
4.	Філософія вищої освіти та її методологічна роль у реформуванні вищ. шк.	11	1		1	10
5.	Теоретико-пізнавальні засади філос. вищ. шк.	11	1		1	10
6.	Аксіологічна пробл. у філософії вищої освіти.	11		1	1	10
7.	Антропологічний вимір філософії вищої освіти.	11		1	1	10
8.	Соціальна роль вищої освіти та її філос. осмис.	11	1			10
9.	Етика вищої школи: філос-освітній дискурс.	11		1	1	10
10.	Естетичний вимір вищої освіти: філософс. аналіз.	10			1	10
11.	Зарубіжний дос. функц. сист. вищ. освіти: філ. ан.	11	1		1	10
	Всього	120	6	4	10	110

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

(тематика лекційних занять)

Тема 1. Філософське осмислення процесів розвитку вищої освіти України.

Філософія вищої освіти як перспективна напрямок філософсько-гуманітарного знання. Характеристика розвитку філософсько-освітнього знання та важливість осмислення проблем розвитку вітчизняної системи вищої освіти. Розвиток філософсько-освітніх теорій минулого та сучасності. Предмет та об'єкт філософії вищої освіти. Вища освіта як важливий інститут соціального буття. Вища освіта та суспільство. Вища освіта України та глобалізація освітніх процесів. Вища освіта і національна культура. Сучасні освітні парадигми. Парадигмальна природа системи вищої освіти України та філософське осмислення процесів її реформування.

Тема 2. Проблеми вищої освіти у західно-європейській філософії освіти.

Проблема мети освіти (Мілет, Ефес, Снарта, Афіни тощо). Філософ як ідеал освіченості (Платон, Аристотель). Перші осередки освіченості та їх найвищий статус. Питання освіти і політики в Римській державі. Риторичні школи і правознавство. Раннє християнство і освіта. Руйнування античної системи освіти та її наслідки для народів Європи. Християнський ідеал освіченості. Початок католицької уніфікації освіти. Поліцентризм освіти у Візантії. Монастирі і монастирські школи. Ідеал освіченості і вихованості. Схоластика як метод навчання, її відмінність від методів навчання в школах античності. Виникнення університетів. Ренесанс та його освітні цінності.

Протиборство уніфікації і націоналізації в освіті Західної Європи XVII—XVIII ст. та роль в цьому процесі європейських університетів. Роль культури Ренесансу в ствердженні освітньої парадигми Просвітництва.

Філософсько-педагогічна думка Європи XVII — XVIII ст. Схоластика і новаторство. Проблема морально-освітнього ідеалу. Рациональне та ірраціональне у освітньо-виховній

концепції Дж.Локка, Ж.-Ж. Руссо, Я.Каменського тощо. Держава і спеціалізація особи.

Філософсько-педагогічна думка Німеччини. Роль Реформації в модернізації освіти Німеччини XVIII- поч. XIX ст. Вчення про освіту і виховання І.Канта, Й.Фіхте, Ф.Шеллінга, Г.Гегеля. Перша світова війна, революція в Європі поч. XX ст. як показники кризи модерністської парадигми філософії освіти. Друга світова війна, крах світових імперій і глобальна криза освіти.

Тема 3. Онтологічний вимір сучасної вищої освіти.

Онтологічні засади буття суспільства, людини та мислення. Онтологію та світогляд. Онтологічні типи буття та пізнавальні прагнення людини (матеріалізм, ідеалізм, дуалізм та плюралізм). Особливості суспільного буття та освітні ідеали людства. Вища освіта та її роль у формуванні онтологічних принципів філософії: історія розвитку онтологічних теорій.

Світ та його структура. Вища освіта та її роль у формуванні уявлень про природу світу. Вища освіта та науковий світогляд. Наукове розуміння буття світу. Релігійний, науковий та філософський світогляд в контексті розвитку університетської освіти.

Тема 4. Філософія вищої освіти та її методологічна роль у реформуванні вищої школи.

Філософські основи трансформації вищої освіти України. Філософія освіти та філософія вищої школи як методологічна база реформування. Діалектика як наука про закономірний розвиток світових систем. Освіта як система. Метафізика та освіта. Синергетика в освіті. Синергія вищої освіти як нелінійної системи. Освітні проблеми вищої школи – синергетичний підхід. Концептуальні засади філософії сучасної освіти України. Екзистенційно-гуманістичний принцип функціонування вищої освіти. Постмодернізм та його концептуальна роль у трансформації вищої освіти України. Методологічні засади управління та організації вищої освіти.

Тема 5. Теоретико-пізнавальні засади філософії вищої школи.

Філософське осмислення гностичної природи вищої освіти. Проблема пошуку нових методів та засобів наукового пізнання світу. Істина як пізнавальна мета в системі вищої освіти. Філософське розуміння істини та її природи. Софістика та схоластика. Проблема формування критичного мислення у студентів вищих навчальних закладів. Методи і засоби наукового пізнання в системі вищої школи. Евристика. Евристична природа вищої освіти. Філософське осмислення проблеми ефективного використання сучасних методик та методологій навчання у вищих навчальних закладах України в умовах синтетичної системи освіти.

Тема 6. Аксіологічна проблематика у філософії вищої освіти.

Аксіологізація філософії освіти як вимога сучасності. Основні парадигмальні побудови філософсько-педагогічної аксіології. Ціннісні засади сучасної педагогічної практики. Вимоги щодо поєднання світоглядних цінностей та освітньої практики у вищій школі. Цілі та цінності освіти та вищої освіти в контексті футурології. Взаємодія навчання та виховання в освітньому процесі. Співвідношення традиції та новаторства у процесі аксіологізації вищої освіти.

Співвідношення цінностей універсальних, загальнолюдських та національних, етнокультурних. Аксіологія діалогічної філософії. Цінності свободи самовизначення і самоактуалізації особистості студента та викладача. Принцип реалізації свободи в Болонському процесі. Аксіологія освіти в сфері комунікативної культури в умовах глобалізації. Освіта як простір міжкультурного взаємодії важлива роль вищої школи.

Тема 7. Антропологічний вимір філософії вищої освіти.

Філософсько-педагогічна антропологія та її основні проблеми. Основні парадигми побудови філософсько-освітньої антропології. Природа людини та основні освітні завдання та програми реформування вищої школи України. Виховання та навчання як процес досягнення сенсу, здійснюваного людиною в процесі життєдіяльності. Трансцендентна природа людини та

її реалізація через навчання та виховання. Екзистенційно-антропологічний та соціально-антропологічний напрями педагогічної антропології.

Українська традиція кордоцентричної філософії і християнської філософської антропології (Г.Сковорода, П.Юркевич, Г.Ващенко, В.Сухомлинський тощо). Проблема освіти та виховання в контексті формування нової історичної антропології (Н.Еліас, Л.Кофлер, Д.Кампер та ін.). Філософсько-освітня антропологія як онтоантропологія. Освіта та виховання як вияв людського буття. Функції філософсько-педагогічної антропології.

Тема 8. Соціальна роль вищої освіти та її філософське осмислення.

Роль освіти і вищої школи як важливих суспільних інститутів та їх вплив на формування майбутнього громадянина. Суспільні інститути та їх функції в контексті світової трансформації вищої освіти та сучасного українського суспільства. Історичні типи суспільства та їх об'єктивні освітні прагнення (аграрне, індустріальне, постіндустріальне суспільства, інформаційне суспільство тощо).

Структура суспільства та структура вищої школи. Соціально-філософський аналіз природи сучасного українського суспільства та його освітній прагнень і вимог. Соціальні компетенції в умовах реформування системи вищої школи. Соціальний цинізм та нігілізм як джерела некомпетентності. Вища освіта як засіб формування цивілізованих цінностей сучасного українського суспільства в умовах глобалізації. Демократичні цінності та проблема формування громадянського суспільства України. Соціальні вимоги українського суспільства до реформування вищої школи та пошук адекватної моделі трансформації.

Тема 9. Етика вищої школи: філософсько-освітній дискурс.

Проблема морального виховання в європейській філософській традиції. Роль та значення морального виховання у вищій школі. Моральний ідеал та моральний авторитет як

світоглядні орієнтири у процесі виховання студентів. Взаємодія та взаємозалежність універсальних, загальнолюдських та національних принципів виховання. Мораль як соціальний феномен та її соціальна детермінація. Роль освіти та її інститутів у формуванні моральної свідомості студентів. Моральні практики та їх осмислення в філософсько-освітньому контексті. Етика та моральні норми як регламентуючий фактор в системі відносин «викладач-студент». Етика викладача вищої школи. Сучасна університетська освіта та трансформація сучасної моралі. Толерантність як етична чеснота сучасної вищої школи.

Тема 10. Естетичний вимір вищої освіти: філософський аналіз.

Проблема естетичного виховання та освіти у західноєвропейській філософській традиції. Естетична свідомість та її структура. Основні естетичні категорії та їх формування у людини в процесі її соціалізації через навчання та виховання. Роль та місце естетичного пізнання у освітньо-виховному процесі на різних етапах навчання та виховання в сучасній українській освітній системі. Естетична культура як освітня мета. Особливості формування естетичного світогляду та культури в системі вищої освіти України. Мистецьке виховання у ВНЗ та загальні проблеми гуманітарної освіти в Україні.

Тема 11. Зарубіжний досвід функціонування системи вищої освіти: філософський аналіз.

Аналіз філософсько-освітніх парадигм та їх реалізація в національних освітніх системах: характерні риси та особливості. Західна система вищої освіти як найкращий взірєць здобування освітніх компетенцій та знань. Американська філософія навчального планування.

Європейська уніфікована система вищої освіти: здобутки та особливості функціонування. Філософський аспект Болонського процесу. Болонський процес в Україні: досягнення та причини неефективності.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Філософія вищої освіти як перспективний напрямок філософського знання.

1. Освітня система як об'єкт філософсько-теоретичного пізнання.
2. Вища освіта як елемент національної освіти: історія становлення та перспективи розвитку.
3. Предмет та об'єкт філософії вищої освіти. Функції та завдання.
4. Вища освіта як важливий інститут соціального буття. Вища освіта і національна культура.
5. Парадигмальна природа системи вищої освіти України.

Ключові поняття: Філософія освіти, філософія вищої освіти, освітня система, вища освіта, структура вищої освіти, освітні теорії, освітня парадигма, релятивісько-плюралістична теорія, синтетична парадигма освіти, концепція гармонійної цілісності, соціальне буття.

Література:

1. Бойченко Н.М. Сучасний університет: ціннісно-етичний вимір. – К.: Видавництво «Промінь», 2015. – 296 с.
2. Павловський К. Трансформація вищої освіти в ХХІ ст. -К., 2005.–230 с.
3. Рябченко В.І. Вища школа України в загально цивілізаційному контексті: соціально-філософський аналіз з позиції світоглядно компетентнісного підходу. - Київ, 2015. – 674 с.
4. Філософські абрисы сучасної освіти. За заг. ред. І.Предборської. – Суми, 2006. – 226 с.
5. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ ст. – К., 2007. – 352 с.
6. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи. 36. наукових праць. Вип.3. - К.: Знання, 2000. - 519 с.
7. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти. - К.: Центр «Магістр-8», 1996. - 255 с.
8. Дьюї Дж. Реконструкція в філософії. - М., 2001. - 168 с.

9. Гершунский Б.С. Философия образования: научный статус и задачи //
10. Современная педагогика. — 1991. — №4 — С.69-74.
11. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века. — М.,1998.

Тема 2. Проблема вищої освіти у західно-європейській філософії освіти.

1. Західна антична філософсько-освітня парадигма та її ідеал освіченості (Сократ, Платон, Аристотель, Протагор, Епікур, Антісфен, Сенека та ін).
2. Християнське розуміння значення освіти та розвиток університетського навчання (А. Августин, Т.Аквінський, П.Абеляр, Я. Коменський, Е.Роттердамський, М.Монтень).
3. Проблема освіти та університетської освіти у філософсько-освітній парадигмі Модерну (Дж.Локк, Ж.Ж.Руссо, І.Кант, Г.Гегель, Л.Фейєрбаха.)
4. Методологічні питання розвитку освіти та вищої школи у філософії Західної Європи другої половини XIX – XX ст.
Ключові поняття: Ейдос, істина, софізм, анамнез, розумна душа, філософ як ідеал освіченості, Справедливість, кініки, скептицизм, фаталізм тощо.

Література:

1. Історія філософії в її зв'язку з освітою /В.Г. Волинка, В.І. Гусєв, Н.Г. Мозгова, І.В.Огородник / за ред.. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2006. – 460 с.
2. Духовнева А.В. История зарубежной педагогики и философии образования. – Ростов-на-Дону, 2000. – 480с.
3. Платон. Государство. //Платон. Соч. в 4-х тт. Т.3. М., 1994.
4. Аристотель. Политика. Книги 2, 7,8. //Аристотель. Соч. в 4-х тт. Т.4. М.,1984.
5. Виндельбанд В. Платон. Гл. 2. //Виндельбанд В. Избранное Дух и история. М.,1995.
6. Поппер К. Открытое общество и его враги. Т.1.Гл.4 (4), гл. 8 (6-7). М., 1992.

7. Хайдеггер М. Учение Платона об истине. // Хайдеггер М. Время и бытие. М., 1993.
8. Августин. Исповедь (отдельные главы из книг 1-7, 10, 12-13) // Августин. Творения. Т.1- Спб., 1998.
9. Августин. Об учителе. // Августин. Творения. Т.1. Спб., 1998.
10. Фома Аквинский. Сумма теологии. Ч.1, вопрос 1; вопросы 75-83, 93, 115-117.- Киев, 2005.
11. Коменский Я. Панавгия. Гл. 14-16. // Коменский Я. Соч. М., 1997.

Тема 3. Онтологічний вимір сучасної вищої освіти .

1. Онтологічні засади буття суспільства, людини та мислення. Онтологія та світогляд.
2. Особливості суспільного буття та освітні ідеали людства: діалектичний зв'язок.
3. Філософія освіти та онтологія.
4. Вища освіта та онтологічні підходи. Вища освіта та науковий світогляд.

Ключові поняття: Світ, буття, небуття, матерія, субстанція, матеріалізм, ідеалізм, дуалізм, суще, не суще, метафізика, діалектика, феноменологія, синергетика.

Література:

1. Мамардашвили М. К. Необходимость себя: Введ. в философию. Ред. Ю. П. Сенокосова. – М., 1998. – 430 с.
2. Платон. Государство // Платон. Собрание сочинений в 4-х т. – Т. 3. – М.: Наука, 1994.
3. Хайдеггер М. Учение Платона об истине // Хайдеггер М. Время и бытие. – М.: 1993.
4. Щедровицкий П. Г. Проблема онтологии в истории философии и системомыследеятельностной методологии (фрагмент текста “Очерки методологического быта”, 1986–1988 г.г.). М., 1988.
5. Аристотель. Метафізика./Аристотель. Сочинение в 4-х т. – М.: 1975. – Т.1.

Тема 4. Філософія вищої освіти та її методологічна роль у реформуванні вищої школи.

1. Філософія освіти та філософія вищої школи як методологічна база реформування.
2. Синергетика в освіті.
3. Екзистенційно-гуманістичний принцип функціонування вищої освіти.
4. Методологічні засади управління та організації вищої освіти.

Ключові поняття: Метафізика, синергетичний підхід в освіті, постмодернізм, екзистенція, гуманізм, організація освіти.

Література:

1. Бойченко Н.М. Сучасний університет: ціннісно-етичний вимір. – К.: Видавництво «Промінь», 2015. – 296 с.
2. Кремень В. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. – К., 2005.
3. Мамардашвили М.К. Стрела познання. — М., 1996.
4. Савченко О. Я. Цілі й цінності реформування сучасної школи //Філософія освіти в сучасній Україні: Матеріали конференції 1-3 лютого 1996 року. – К., 1997. – С. 47-54.
5. Загадки человеческого понимания. — М., 1991.
6. Філософські абриси сучасної освіти. За заг. Ред.. І.Предборської – Суми, 2006. – 226 с.
7. Ярошевець В.І. Людина в системі пізнання — К., 1996.

Тема 5. Теоретико-пізнавальні засади філософії вищої школи.

1. Філософське осмислення гностичної природи вищої освіти.
2. Проблема методів та засобів наукового пізнання світу та формування компетенцій в системі вищої освіти.
3. Філософське розуміння істини та її природи. Софістика та схоластика у вищій школі.
4. Евристична природа вищої освіти. Педагогічна епістемологія.

Ключові поняття: рівні пізнання, форми пізнання, об'єктивізм, суб'єктивізм, істина, абсолютна істина, метод пізнання, методологія, софістика, схоластика, евристика, епістемологія.

Література:

1. Алексеев П.В., Панин А.В. Теория познания и диалектика. — М., 1991. — С.3-99; 185-198; 263-279.
2. Габермас Ю. Познание и интерес // Философские науки. — 1990. — №1.
3. Гайдеггер М. О сущности истины // Философские науки. — 1989. — №4.
4. Рассел Б. Человеческое познание. — К., 1997.
5. Філософія освіти : Навчальний посібник / За аг. Ред.. В.Андрущенко. – К., Унів. М.П.Драгоманова, 2009. – 329 с.
6. Філософські абрисы сучасної освіти. За заг. ред. І.Предборської – Суми, 2006. – 226 с.
7. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ ст. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 352 с.
8. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи. 36. наукових праць. Вип.3. - К.: Знання, 2000. - 519 с.
9. Франк С.Л. Предмет знания. — СПб, 1995.
10. Загадки человеческого понимания. — М., 1991.
11. Мамардашвили М.К. Стрела познания. — М., 1996.
12. Петрушенко В. Епістемологія як філософська теорія знання. — Львів. — 2000.
13. Ярошевець В.І. Людина в системі пізнання — К., 1996.

Тема 6. Аксіологічна проблематика у філософії вищої освіти.

1. Аксіологічна цінність вищої освіти.
2. Проблема єдності світоглядних цінностей та освітньої практики у вищій школі.
3. Аксіологія вищої освіти в сфері комунікативної культури в умовах глобалізації.

4. Свобода особи як визначальний фактор трансформації сучасної вищої школи. Свобода особи та Болонський процес.

Ключові поняття: Аксиологія, універсальні цінності, моральні цінності, національно-культурні цінності, освітні цінності.

Література:

1. Аксиологія освіти в сфері комунікативної культури: ціннісні акценти; комунікативні тенденції; дистанційний формат. Навчально-методичний посібник / Укл. Хрипко С.А., Яценко Г.Ю. / за аг.ред. Хрипко С.А. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. – 270 с.
2. Бичко А. К. Національні аспекти філософської освіти в Україні // Філософія освіти. – № 1. – 2005. – С. 210-228.
3. Бойченко Н.М. Сучасний університет: ціннісно-етичний вимір. – К.: Видавництво «Промінь», 2015. – 296 с.
4. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. – Полтава: ПОППО, 2006. – С. 105-122.
5. Крижко В. В. Антологія аксіологічної парадигми управління освітою: Підруч. Для студ. Пед. Ун-тів. – К.: Освіта України, 2005. – 440 с.
6. Макінтайр Е. Після чесноти: Дослідження з теорії моралі / Пер. з англ. – К.: Дух і літера, 2002. – 414 с.
7. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. – К.: Знання України, 2003. – 450 с.
8. Пазенок В. Гуманістичний принцип сучасної філософії освіти // Філософія освіти. – № 1, 2005. – С. 52-73.
9. Радіонова І. О. Соціокультурне обґрунтування навчального досвіду: досвід американської традиції // Вісник ХНУ «Філософські перипетії». – № 509, 2001. – С. 186-191.
10. Савченко О. Я. Цілі й цінності реформування сучасної школи // Філософія освіти в сучасній Україні: Матеріали конференції «Філософія сучасної освіти та стан її розробки в Україні» 1-3.02. 1996 року. – К.: ІЗМН, 1997. – С. 47-54.

11. Ткачова Н. О. Аксиологічний підхід до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі. – Луганськ: ЛНПУ, 2006. – 300 с.
12. Філософські абрисы сучасної освіти. За заг. ред. І.Предборської. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2006. – 226 с.

Тема 7. Антропологічний вимір філософії вищої освіти.

1. Філософсько-педагогічна антропологія та її основні проблеми.
2. Педагогічна антропологія: екзистенціальне та соціальне спрямування.
3. Освіта та виховання в сучасній педагогічній антропології.
4. Антропологічні фактори у реформуванні вищої школи України.

Ключові поняття: Антропологія, людина, особа, індивідуальність, індивід, особистість, сенс життя, необхідність, свобода.

Література:

1. Андреева Т. О. Від феномену людини до феномену людства. – Донецьк, 2002.
2. Головка Б. А. Філософська антропологія. – К., 1997.
3. Кизима В. Новое образование для нового человека // Філософія освіти. – 2006. – № 2. – С. 36-61.
4. Кремень В. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. – К., 2005.
5. Степаненко І. Відповідальне ставлення людини до життя: структурнофункціональний вимір // Філософія освіти. – 2006. – № 1. – С. 122-132.
6. Радіонова І. О. Сучасна американська філософія освіти та виховання: тематичні поля та парадигмально-концептуальні побудови. – Харків, 2000.
7. Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. – Київ, 1996.

8. Табачковський В.Г. та ін. Людина в есенційних та екзистенційних вимірах. – К., 2004.
9. Элиас Н. Общество индивидов. – М., 2001.
10. Ясперс К. Ідея університету //Ідея Університету. Антологія. – Львів, 2002. – С. 109-169

Тема 8. Соціальна роль вищої освіти та її філософське осмислення.

1. Освіта і вища школа як важливі суспільні інститути та їх роль у формуванні майбутнього громадянина.
2. Історичні типи суспільства та їх освітні потреби. Структура суспільства та структура вищої школи.
3. Соціальні компетенції в умовах реформування системи вищої школи.
4. Філософія вищої освіти та зарубіжні моделі функціонування вищої школи: пошук адекватного досвіду.
Ключові поняття: суспільство, соціальна спільнота, суспільна група, страта, соціальна мобільність, освітній релятивізм, концепція всебічного розвитку, філософія академізму.

Література:

1. Базалук Н.Ф., Юхименко О.О. Філософія освіти. – К., 2011. – 255 с.
2. Поппер К. Відкрите суспільство і його вороги. — К., 1994.
3. Сорокин П. Человек, цивилизация, общество. — М., 1992.
4. Хайек Ф. Дорога к рабству // Вопр. филос. - 1990. - №9-11.
5. Швейцер А. Благоговение перед жизнью. — М., 1992.
6. Шпенглер О. Закат Европы. — М., 1998.
7. Андрущенко В.М., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. — К., 1996. — С.268-335.
8. Філософські абрисы сучасної освіти. За заг. ред.. І.Предборської – Суми: ВТД «Універ», 2006. – 226 с.
9. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ ст. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 352 с.
10. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи. 36. Наукових. праць. Вип.3. – К.: Знання, 2000. – 519 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ТЕМАТИКА НАУКОВИХ РОБІТ ТА РЕФЕРАТІВ

Вивчення курсу “Філософія вищої школи” передбачає, що філософсько-освітній світогляд сучасної людини формується шляхом вивчення великого концептуально-тематичного матеріалу, філософських і освітніх досягнень різних культур і цивілізацій у вигляді комплексу науково-освітніх ідей.

Процес вивчення курсу “Філософія вищої школи” варто починати з переліку питань і тем, списку рекомендованої літератури. Опрацьовуючи підбірку літератури з кожної теми, слід звернути увагу на ключові поняття теми. Певний час належить виділити для ознайомлення з першоджерелами.

Опановуючи напрямки філософсько-освітнього мислення східних та західних народів, слід прагнути до вироблення власного погляду на спільне та відмінне в педагогічних ідеях, концепціях та творчих здобутках мислителів з різних епох, цивілізацій, країн.

Незалежно від обраного фаху чи виду діяльності ціннісна вага професіоналізму завжди буде зростати пропорційно до філософсько-освітньої праці суб’єкта. Вивчаючи філософію вищої школи ви вчитесь не лише науково та творчо мислити, користуватися критерієм педагогічної істини і законами науки, а й завжди залишатися апологетом вищої правильності. У цьому і полягає смисл вимог до розуміння студентом основних принципів і законів правильного науково-педагогічного мислення, які виробила і нагромадила філософія вищої школи.

Наукова робота або реферат – самостійно побудований процес вивчення філософсько-освітньої проблематики, який включає наступні моменти:

- Вибір теми;
- Ознайомлення з відповідною літературою;
- Ведення конспектів з окремих питань;

— Синтез усіх етапів праці у вигляді завершеного дослідження.

Для цього необхідно скласти план наукової роботи, який повинен влучати в себе:

1. Вступ.
2. Основну частину.
3. Висновок.
4. Список використаної літератури.

Загальний обсяг наукової роботи складає 15-25 сторінок друкованого або написаного від руки тексту.

У **вступі** розкривається задум автора, тобто основна мета наукової роботи та її завдання, актуальність даної проблеми, практична значущість питань, які привернули увагу магістранта.

В **основній частині** йдеться про найважливіші принципи і закони філософії вищої школи, розкривається зміст основних форм науково-освітнього мислення, складність всіх форм філософського мислення. Наводяться приклади ідейних систем та творчих поглядів мислителів тощо.

У **висновках** роботи дається узагальнення автора з обраної ним теми. Слід робити посилання на наукові джерела, записуючи назву мовою оригіналу та вказуючи кількість сторінок, а перед тим – назву видавництва, місто та рік видання.

ТЕМИ НАУКОВИХ РОБІТ ТА РЕФЕРАТІВ

1. Вища освіта як предмет філософського пізнання.
2. Вища школа як світоглядно-методологічна проблема.
3. Філософська структура вищої школи.
4. Національна вища школа, церква, держава.
6. Філософія і педагогіка вищої школи.
7. Проблема мети суспільства і вищої школи.
8. Принципи вищої освіти і національні цінності.
9. Питання сумісності філософсько-освітніх парадигм.

10. Структура суспільного життя і вища школа.
11. Спеціалізація праці та проблема вищої школи.
12. Проблема "нової людини" і вища школа.
13. .Методологія виховання і концепції вищої школи.
14. Філософія освіти і програма вищої школи.
15. Загальнолюдські і національні цінності та вища освіта в Україні.
16. Загальна парадигма європейської вищої освіти.
17. Філософсько-педагогічна думка України ХХІ ст..
18. Питання освіти і політики в Україні ХХІ ст.
19. Вища освіта України ХХІ ст. і проблема створення школи нового типу.
20. Питання співвідношення природного і соціального, раціонального та ірраціонального у філософії вищої школи України.
21. Вища школа та її зв'язок з класичною раціональністю і промислово-урбаністичною цивілізацією.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Об'єктивні, всезагальні “науково-освітні закони”, що існують завдяки логічному мисленню у дійсності безпосередньо пов'язані з суб'єктивністю та унікальністю людини, з її інтелектуальним проявом. Знання постійно примушує працювати особисті потенції людини, силу інтелекту та духовну насагу. Потенціал філософії вищої школи залежить від того чи вдається магістранту неупереджено, без заздальгідь відомих, в більшості випадкових, постулатів самостійно здійснювати науковий пошук, вільно осмислювати філософсько-світоглядні та наукові питання. Навчальною програмою передбачається, що значну частину матеріалу дисципліни студенти-магістранти мають оволодіти самостійно, силою власних інтелектуальних зусиль.

Мета даного силабусу і полягає в тому, аби спрямувати працю магістрантів, пробудити у них бажання самостійного осмислення найважливіших філософсько-освітніх питань. Мислення, аби здійснювати потрібний філософсько-освітній пошук, повинно бути підготовлене, треноване. Найбільш ефективним засобом для цього є набір філософсько-освітніх джерел, тестів, питань, проблемно-пошукових ситуацій, які покликані активізувати науково-дослідну діяльність магістрів. Відповідь на кожні вправу, тему чи запитання формується на основі вивчення відповідних розділів підручника чи посібника, першоджерел.

Формою контролю за якістю самостійного накопичення знань з філософії вищої школи можуть бути реферативні праці, наукові роботи, участь магістрантів у роботі на семінарських заняттях. Перелічені форми вияву ефективності самостійної роботи магістрантів не лише поглиблюють знання з філософії вищої школи та стимулюють їх потяг до потрібних знань, виробляючи навички філософсько-наукового пошуку, а й в цілому сприяють підвищенню загального рівня інтелектуальної, а отже й професійної підготовки магістрантів.

Питання до екзамену

1. Філософія вищої школи як навчальний предмет та його основні проблеми.
2. Вища освіта як предмет філософського осмислення.
3. Освіта як історико-філософська проблема та проблема національної вищої освіти в Україні.
4. Суспільство та освіта. Структура суспільного життя і освітній процес.
5. Спеціалізація праці та проблема людської індивідуальності.
6. Загальнолюдські і національні цінності та вища освіта.
7. Суспільне буття та його визначальна роль у виборі освітньої парадигми навчання та виховання.
8. Вища освіта та її вагоме місце у системі національної освіти.

9. Як впливають глобальні тенденції суспільного розвитку на трансформацію сучасних парадигм освіти?
10. Сучасні філософсько-освітні засади реформування вищої освіти.
11. Постмодернізм як засаднича концепція трансформації вищої освіти.
12. Філософія освіти та її методологічна роль в оновленні вищої освіти України.
13. Освітні парадигми їх характерні риси та історична роль.
14. Вища освіта як сучасна форма духовного становлення особистості.
15. Синергетика в освіті.
16. Вища освіти як важливий фактор становлення цілісної особистості.
17. Діалогічна природа вищої освіти як необхідна умова трансформації освітнього процесу.
18. Інформатизація вищої освіти як соціальна вимога.
19. Роль вищої освіти у формуванні медіа культури сучасного студента.
20. Інформаційна культура особистості та її структура.
21. Філософські проблеми управління якістю освіти.
22. Роль морального виховання в системі вищої освіти України.
23. Гуманітарний елемент в системі вищої освіти як чинник формування естетичного світогляду студента.
24. Філософське осмислення гендерних питань в системі вищої освіти України.
25. Гендерна педагогіка в університетах.
26. Проблеми морального виховання особистості у вищій школі.
27. Права людини і вища школа.
28. Інформаційне суспільство і вища школа.
29. Діалектичний зв'язок суспільного буття та освіти.
30. Буття людини та проблеми трансформації вищої освіти України.

31. Проблеми пізнаваності та непізнаваності світу, формування методів його дослідження.
32. Методи пізнання в системі вищої освіти.
33. Евристична суть вищої освіти.
34. Аксіологізація філософії вищої освіти як сучасна вимога суспільства.
35. Основні парадигми філософсько-освітньої аксіології.
36. Ціннісний зміст освітньої теорії та педагогічної практики в контексті вищої педагогічної освіти.
37. Цінність свободи людини як фактору трансформації системи вищої освіти.
38. Філософсько-педагогічна антропологія як галузь дослідження процесів у вищій школі.
39. Напрями педагогічної антропології.
40. Інтереси людини як основна умова реформи вищої освіти України.
41. Історичні типи суспільства та їх освітні моделі.
42. Структура суспільства та структура вищої освіти.
43. Етика відносин студента та викладача.
44. Толерантність як етична чеснота в системі вищої освіти.
45. Функції естетичного виховання у вищій школі.
46. Болонський процес у вищій школі України та сучасні глобальні виклики.

Питання для індивідуальних самостійних занять.

1. Розвиток вищої освіти Сходу та її філософсько-світоглядні засади.
2. Обставини виникнення та загальна характеристика західної освітньої парадигми.
3. Проблема мети освіти в досократівський період.
4. Філософсько-освітні погляди Сократа.
5. Ідеалізація освіченості та освітній ідеал у філософії освіти Платона.
6. Філософсько-педагогічні ідеї Аристотеля та його розуміння найвищої якості освіти .

7. Філософсько-освітні ідеали кініків, стоїків, епікурейців.
8. Питання освіти і політики в Римській державі.
9. Раннє християнство і освіта. Християнський ідеал освіти.
А.Августин.
10. Католицька уніфікація освіти та поліцентризм освіти у Візантії. Вища освіта Візантії.
11. Середньовічно-схоластична парадигма освіти.
Християнізація Аристотеля та раціоналізму у вищій школі.
12. Ренесанс та його освітні цінності.
13. Реформація та Контрреформація та їх освітня політика.
14. Середньовічні університети.
15. Розвиток університетської освіти в Україні:
філософський та суспільно-культурний аспекти.
16. Філософсько-педагогічне вчення Дж. Локка та його розуміння завдань вищої освіти.
17. Співвідношення природного і соціального, раціонального та ірраціонального у філософсько-освітній думці
Просвітництва Франції.
18. Філософія освіти Ж.-Ж. Руссо та її роль в європейському
Просвітництві.
19. Проблеми освіти та вищої освіти у творчості І.Канта.
20. Творче Я як освітня мета у філософсько-освітніх
поглядах Й. Фіхте. Ф.Шеллінга, Г.Гегеля.
21. Методологічні засади модернізації освіти к.ХІХ – ХХ століття.

ПОЛІТИКА КУРСУ ТА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика курсу.

Студент зобов'язаний відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, не запізнюватися, мати відповідний зовнішній вигляд. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений викладачем час. Студент повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь в навчальному процесі.

Політика академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності студентами передбачає:

- ✓ Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ✓ Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко В.П. Высшее образование в контексте глобализации // Зеркало недели, 2002, 26 января.
2. Афанасьев Ю. Автономия Кентавра.: Философия образования.//1996. — №6.—С. 16-19.
3. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання. - К.: ІЗМН, 1998. - 204 с.
4. Богомоллов Анатолий. Сверхзадача образования // Персонал, 1998. - № 4. -С. 77-81.
5. Бойченко Н.М. Сучасний університет: ціннісно-етичний вимір. – К, 2015. – 296 с.
6. Вульфсон Б.Л. Стратегия развития образования на пороге XXI ве-ка. - М.: Изд-во УРАО, 1999. - 208 с.
7. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века - М.: Со-вершенство, 1998. - 605 с.
8. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века. — М.,1998.
9. Гершунский Б.С. Философия образования: науч. статус и задачи. //Сов. педагогика. -1991.-№4-С.69-74.
10. Гессен С.И. Основы педагогики: Введение в прикладную философию. - М., 1995.
11. Гессен С.П. Основу педагогики. Введение в прикладную философию. - М.: Школа-пресс, 1995. - 448 с.
12. Гончаренко С., Пастернак Н. Проб. підвищ. теор. рівня освіти //Пед-ка і псих., 1998. -№ 2. -С.16-29.
13. Гончаренко С.У. Від педагогічної драми - до нової філос. осв. //Рідна школа.-1993.-№10.-С.2-6.
14. Гусинский З.Н., Турчанинова Ю.И. Введение в философию образования. - М.: Логос, 2000. - 224 с.
15. Даниленко Л.І. Модернізація змісту, форм та методів управ. діяльн. дир. ЗОШ. - К, 2002. -140 с.
16. Днепров З.Д. Современная школьная реформа в России, - М.: Наука, 1998. - 404 с.
17. Добронравова И.С. Синергетика: становление нелинейного мышления. - К.: Лыбидь, 1990. - 149 с.
18. Долженко О.В. Очерки по философии образования. - М.:

- Кворум, 1995. -239 с.
19. Драгоманов М.П. Передне слово до "Громади". // Вибране. —Київ.1991.
  20. Дьюи Дж. Реконструкція в філософії. - М, 2001. - 168 с.
  21. Єльнікова Г.В. Конц. спрямив. само. орган. в управ. освіт. //Післядип. осв. в Укр., 2001.-№ 1. -С.81-86.
  22. Історія філософії України. Хрестоматія. —К., 1993.
  23. Каптерев П.ф. Избранные педагогические сочинения. - М.: Педагогика, 1982. - 704 с.
  24. Клепко С.Ф. Інтегративна освіта і поліморфізм знання. - К. - Полтава: ПОПОПП, 1998. - 360 с.
  25. Коменський Я.А. Подорож по лабіринту світу. // Хроніка 2000. — К.,1999.
  26. Конох М.С. Формування нової філософії освіти в Україні. Соц-філософський аспект. - К, 2001. - 223 с.
  27. Корженко В.В. Філософія виховання: зміна орієнтацій. - К.: Вид-во УАДУ, 1998. -237 с.
  28. Корсак К.В. В ХХІ век - с новой парадигмой национального образов. //Персонал 2000. -№1-С.66-72.
  29. Краевский В.В. Методология педагогики: прошлое и настоящее// Педагогика, 2002. - № 1. - С. 3-11.
  30. Кремень В. Освіта в Україні: стан і перспективи розвитку // Проф-тех. освіта, 2001. - № 4. - С. 5-10.
  31. Куліш Пантелеймон. Листи з хутора.// Вибрані твори. — К.,1989. — Т.2.
  32. Кумарин В.В. Вместо педагогики "философия образования"? //Педагогіка 1997.- №3.-С. 110-118.
  33. Ламетри. Сочинения: /Человек машина/.
  34. Леднев В.С, Содержание образования, Учебное пособие. - М.: Вьющая школа, 1989. - 360 с.
  35. Лінч Дж. Історія середньовічної церкви. — К.,1993.
  36. Лобок А. Вероятностное образов.: Филос. образов. //Народное образование. -1996.-№3-С.13-21.
  37. Логвинов И.Й.Филос. образов. и педаг.: точка зрения дидакта. //Педагогика.-1997.- №3. —С.105-110.
  38. Лутай В.С. Роль синергетичної метод. у реф. управ.

- освіт. //Управ. нац. освіт. - К, 1998. - 335 с.
39. Лугай В.С. Філософія сучасної освіти. - К., 1996. - 255 с.
  40. Людина у сфері гуманістичного пізнання. - К.: Український центр духовної культури, 1998. - 408 с.
  41. Мамардашвили М.К. Лекции о Прусте. - М.: Изд-во «Асі МагдітгШт», 1995. ~ 548 с.
  42. Мамардашвили М.К. Как я понимаю философию. 2-е изд - М : Прогресе, 1992. -416 с.
  43. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Освіта, 2001. №26. - С. 2-4.
  44. Незгода М. Система освіт. як засіб формує. особис. //Проблеми філос.-К., 1991.-Вип.89.- С.73-82.
  45. Ничкало Н.Г. Філософія сучасної освіти //Педагогіка і психологія, 1996. - № 4. - С. 49-57.
  46. Ничкало Н.Г. Філософія сучасної освіти.// Педагогіка і психологія, -1996. - №4.- С.49-57.
  47. Олійник В.В., Нікуліна А.С. Пробл. рефор. роз. після-дипл. освіти //Післядип. осв. в Україні, 2001. -№ 1.-С. 6-9.
  48. Осуга Сзцуо. Приобретение знаний / Перевод с японского. - М ; Мир, 1990. - 304 с.
  49. Павловський К. Трансформація вищої освіти в ХХІ столітті – К., 2005. – 230 с.
  50. Радіонова І.О. Сучасна американська філософія освіти. - Харків: ХДПУ, 2000. - 205 с,
  51. Рассел Бертран А.У. Человеческое познание, его сфера и грани-цьк Перевод с англ. - К.: Ника-Центр, 2001. - 560 с.
  52. Рассел Бертран. Історія західної філософії. — К.,1996.
  53. Рогова А.В. Философия и история образования. Учебное лособие. -Чита: Изд-во Забайкальск. ГПУ, 2000. - 140 с.
  54. Роджерс К.Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. Перевод с англ. - Москва, 1994. - 480 с.
  55. Розин В.И., Булдаков С.К. Философия образования. - Кострома: Изд-во КГУ, 1999. - 284 с.
  56. Розин В.М. Философия образования: предмет, концепции, направлення изучения // Альма Матер – 1991. №91.-С.48-58.

57. Романенко М.!. Освіта як об'єкт соціально-філософського аналізу. -Дніпро, 1998. - 131 с.
58. Романенко М.І. Філософія освіти: історія і сучасність. - Дніпропетровськ: Промінь, 2001. - 178 с.
59. Рубинштейн С.Л. Принцип творч. Самод.:К филос. основ. пед. //Вопр. Философ. -1989. -№4.-С.88-95.
60. Рузавин Г.И. Синергетика и диалектическая концепция развития //Филос. науки, 1989.- № 5. - С,11-21.
61. Русова С.Вибрані педагогічні твори. — К.,1997.
62. Руссо Жан Жак. Зміль или Единственный. — М.,1954.
63. Рябченко В.І. Вища шк. України в заг. цивіл. конт.: соц-філ. аналіз з позиц. світ-ком. підходу.-К.,2015. – 674 с.
64. Синергетика и психология. Мат. - СПб., 1997. - 148 с.
65. Сухова Н.М. Становлення методолог. засад філос. освіти як пріор. галузі гуманіст. знан. К., 2002. -17с.
66. Сухомлинский В.А. О воспитании. - М.1979. - 270 с.
67. Ушинський К.Д. Про народність у громадянському вихованні // Вибрані пед. твори у 2-х томах. - К.: Радянська школа, 1983. -Т. 1. - С. 43-103.
68. Феноменологія буття людини: сучасна західноєвропейська філос. рефлексія. – К., 1999. - 276 с.
69. Философия образования. - М.: Фонд «Новое тысячелетие», 1996. -288 с.
70. Философия образования: состояние, проблемы и перспективы //Вопр. Философии. - 1995. №11.- С.3-34.
71. Философия, культура, образование: Мат. Круг. стола // Вопросы философии. - 1990. - № 3. - С. 3-58.
72. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи. 36. наукових праць. Вип.3. – К., 2000. - 519 с.
73. Філософія освіти в сучасній Україні: Матер. Всеукр. наук-практ. Конф. 1-3.02.1996. - К.,1997. - 544 с,
74. Філософський метод: перед лицем нових парадигм. - Львів: Центр Європи, 1997. - 235 с.
75. Філософські абрисы сучасної освіти. Предборська І., – Суми, 2006. – 226 с.
76. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні

- на поч. ХХІ ст. – К.: Пед. дум. 2007. – 352 с.
77. Хижняк З. Києво-Могилянська академія. — К., 1987.
  78. Чанышев А.М. Курс лекцій по філософії. — М., 1986.
  79. Шварцман К,А. Філософія и воспитание. - М.: Политиздат, 1989. -153 с.
  80. Шубелка Н.В. Трансформація освіти як явища сучасної культури. Автореферат дис. канд. філософських наук. - Київський університет Ім. Т.Г.Шевченка, 1998. - 16 с.
  81. Шубинский В.С. Филос. поход. к педагогической теории. //Сов. педагогика. -1990.- №12.-С.60-65.
  82. Ясперс Карл. Про сенс історії //Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. - М., 1996. - С. 184-212.